

PRÁVNÍ ASPEKTY OCHRANY ZVÍŘETE

doc.JUDr. Ilona Jančářová, Ph.D.

ZVÍŘE - POJEM

NOZ (§ 494):

- Živé zvíře má zvláštní význam a hodnotu již jako smysly nadaný živý tvor. Živé zvíře není věcí a ustanovení o věcech se na živé zvíře použijí obdobně jen v rozsahu, ve kterém to neodporuje jeho povaze.

EKOLOGICKÁ ETIKA

- Jak bychom se měli chovat k ostatnímu živému, ale i neživému světu?
- Jak bychom se měli chovat ke zvířatům?

EKOLOGICKÁ ETIKA

- Australský filozof Peter Singer – vztah člověka k mimolidským bytostem a problému druhové nadřazenosti
- Americký filozof Tom Regan – práva zvířat a ekologická etika
- Britská filozofka Mary Midgley – téma práv zvířat úzce souvisí např. s rasismem
- Vladimír Šiler
- Erazim Kohák

HISTORIE VZTAHU KE ZVÍŘATŮM

- **Pravěk**

- - srovnatelné postavení člověka a zvířete
  - domestikace zvířat
  - ALE vyvinul se vzor pro systematické využívání jiného živého tvora

- **Starověk – Římská říše**

- - právní řád považoval zvíře za věc
  - bezpředmětné úvahy o utrpení a potřebě zvířat
  - gladiátorské zápasy – zabíjení lidí a zvířat pro zábavu

HISTORIE VZTAHU KE ZVÍŘATŮM

- **Středověk**

- - zvířata podřízenými tvory podobně jako poddaní
  - důraz na rozdíl mezi člověkem a zvířetem

- **17. století**

- - René Descartes – vše, co je tvořeno hmotou, je řízeno zákony mechaniky a funguje jako dobře seřízený stroj sténání zvířat bylo tedy jen skřípáním porouchaného stroje
  - rozšíření experimentů se zvířaty
  - zvířata pitvána zaživa, aby se mohlo sledovat fungování jejich orgánů a krevního oběhu

HISTORIE VZTAHU KE ZVÍŘATŮM

- **17. a 18. století**

- - některá místa v Anglii a Severní Americe - vznik prvních dílčích zákonů a nařízení s cílem chránit zvířata před přetěžováním a týráním

- **19. století**

- - rozmach průmyslu a zemědělské výroby => zvířata pouhou surovinou a pracovním nebo výrobním nástrojem

HISTORIE VZTAHU KE ZVÍŘATŮM

- **20. století**
  - rozvoj velkochovů
  - tlak na zvířata v podobě šlechtění na větší užitkovost
  - nárůst zvířat používaných na pokusy
  - „vyrábění“ zvířat na míru, aby vyhovovala účelům pokusů (zvířata s chybějícími geny, zvířata trpící požadovanou nemocí)

HISTORIE VZTAHU KE ZVÍŘATŮM

- **60. a 70. léta 20. století**
  - vyvstal problém zneužívání zvířat
  - organizace na ochranu zvířat postupně zaujímají své legitimní místo ve společnosti
  - řešení problémů chovu hospodářských zvířat a pokusů na zvířatech
- **Australský filozof Peter Singer**
  - Kniha Osvobození zvířat z roku 1975

WELFARE ZVÍŘAT

- svoboda od žízně, hladu a podvýživy,
- svoboda od nepohodlí,
- svoboda od bolesti, zranění a nemoci,
- svoboda uskutečnit normální chování a
- svoboda od strachu a úzkosti.

Zvíře

volně žijící

v péči člověka

nelovená

lovená

chráněná

nechráněná

rybářství

myslivost

hospodářská

v zájmových chovech

žijící v ZOO

žijící v útulcích

užívaná v cirkusech

užívaná k pokusům

Of all the mammals on Earth, 96% are livestock and humans, only 4% are wild mammals

60% are livestock

36% are humans

4% are wild mammals

30% of birds are wild

70% of birds are chickens and other poultry.

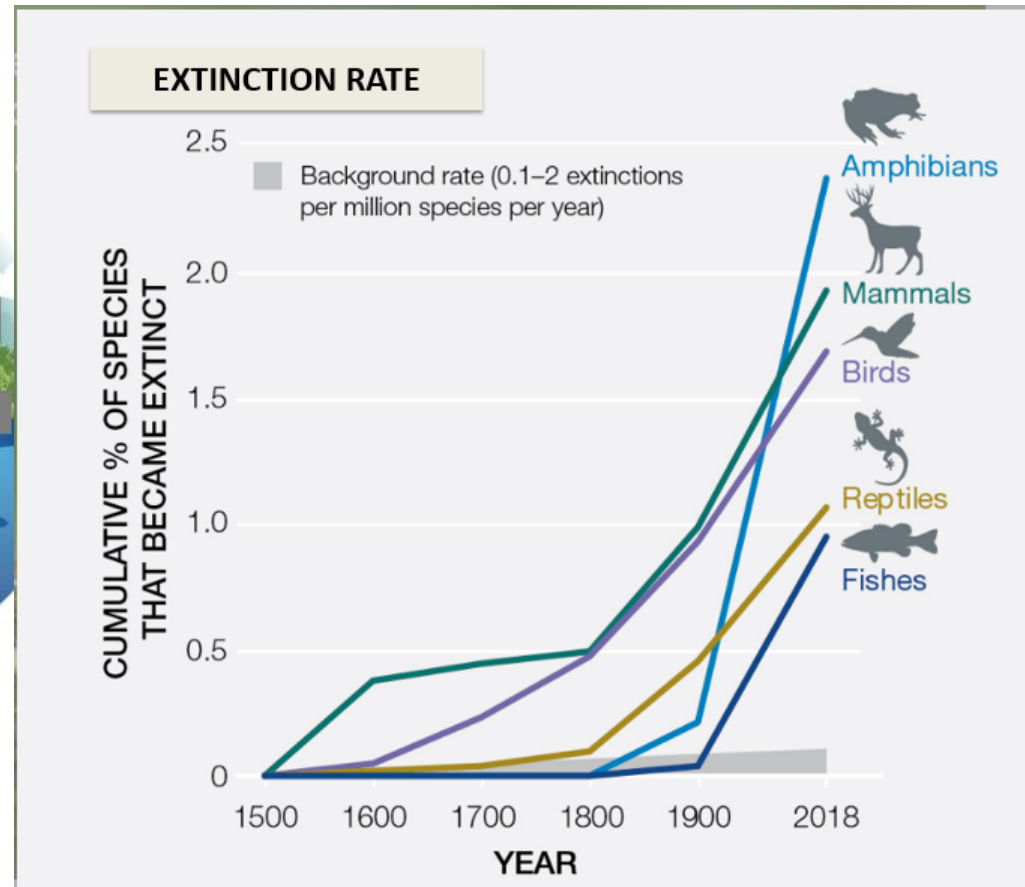
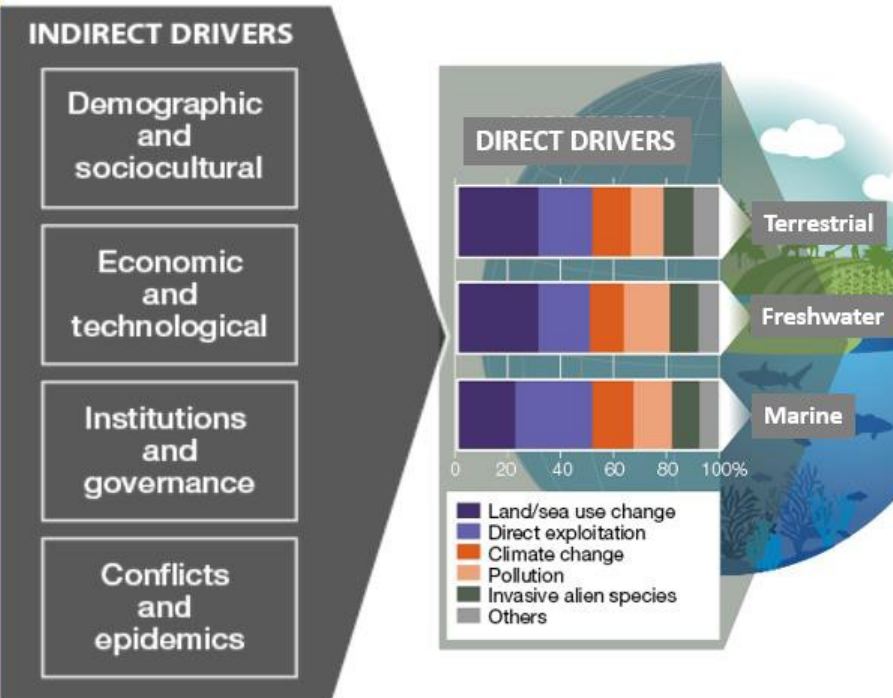
<https://www.theguardian.com/environment/2018/may/21/human-race-just-001-of-all-life-but-has-destroyed-over-80-of-wild-mammals-study>

„NATURE IS NOT A ‘NICE TO HAVE’ – IT IS OUR LIFE-SUPPORT SYSTEM.”

(Mike Barrett, executive director of science and conservation at WWF.)

GLOBÁLNÍ KRIZE BIODIVERZITY

Karolina D' Cunha, EK, DG Environment

ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - CHRÁNĚNÁ

Příčiny snižování biologické rozmanitosti:

- a) Ztráta sídlišť
  - znečištění prostředí
  - zabírání ploch

- b) Nadměrná exploatace

- c) Globální problémy
  - globální oteplení
  - ztenčování ozónové vrstvy

MEZINÁRODNÍ OCHRANA BIODIVERZITY

- Varovné studie Světového svazu ochrany přírody (IUCN) – koncem 60. let 20. století
- 1971 Úmluva o ochraně mokřadů, majících význam především jako stanoviště vodních ptáků (Ramsar 1971)
- Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (Paříž 1972)

MEZINÁRODNÍ OCHRANA BIODIVERZITY

- Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bern 1979)
- Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonn 1979)
- Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (Washington 1973)

MEZINÁRODNÍ OCHRANA BIODIVERZITY

Konference OSN o životním prostředí
a rozvoji (Rio de Janeiro 1992)

- Úmluva o biologické rozmanitosti
- Kunming 2021 - nová rámcová úmluva

GLOBÁLNÍ KRIZE BIODIVERZITY

- 1 milión živočišných a rostlinných druhů jsou v ohrožení vyhubením
- 85% mokřadů je nenávratně ztraceno
- 32 miliónů hektarů primárního či obnoveného lesa bylo ztraceno během let

2010 a 2015

(Anna Heslop, ClientEarth)

ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - CHRÁNĚNÁ

- Způsoby ochrany:
- a) druhová
  - b) plošná – ekosystémový přístup
  - c) regulace dovozu a vývozu

ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - CHRÁNĚNÁ

Metody ochrany živočišných druhů:

- zákaz odebrání určitých druhů, zahrnující všechny formy úmyslného sbírání, chytání, držení a zabíjení, ničení a poškozování,
- stanovení chráněných oblastí, kde odebrání, chytání, ničení a zabíjení určitých druhů může být zakázáno,
- obecná ochrana sídlišť, jež zajišťuje zachování životních podmínek rostlinných i živočišných druhů,

ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - CHRÁNĚNÁ

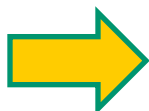
Metody ochrany živočišných druhů:

- stanovení kvót - tj. předchozí určení počtu jedinců, resp. kusů určitého druhu, které mohou být odloveni, resp. odebráni, v závislosti na pohlaví a věku, a rozdělení určeného množství mezi ty subjekty, které uvedený přírodní zdroj využívají,
- regulace obchodu,
- regulace transportu živočichů, neboť přeprava chycených volně žijících živočichů často probíhá za nepřístojných podmínek, kdy ani polovina exemplářů transport nepřežije.

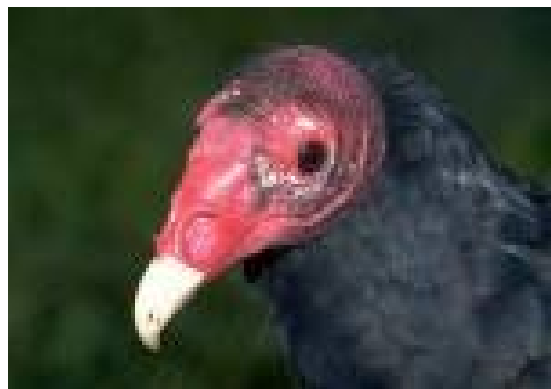
ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - CHRÁNĚNÁ

Metody ochrany rostlinných a živočišných druhů:

- **fyzická ochrana**

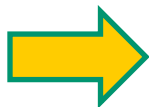

- umístění jedinců v akváriích, zoologických zahradách

- zachování vajíček, embryí, spermií a tkání v genových bankách

- **právní regulace**

- právní zakotvení metod a nástrojů ochrany

ODPOVĚDNOST ZA ŠKODU

Z.č. 115/2000 Sb., o poskytování náhrad škod způsobených zvláště chráněnými živočichy:

- a) bobr evropský (*Castor fiber* L.),
- b) vydra říční (*Lutra lutra* L.),
- c) kormorán velký (*Phalacrocorax c*
- d) los evropský (*Alces alces* L.),
- e) medvěd hnědý (*Ursus arctos* L.),
- f) rys ostrovid (*Lynx lynx* L.),
- g) vlk (*Canis lupus* L.).

ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - NECHRÁNĚNÁ

- Zvířata
- užitečná
  - neužitečná
  - škodlivá

ZVÍŘATA VOLNĚ ŽIJÍCÍ - LOVENÁ

Metody ochrany:

- uzavřené sezóny (zákaz lovu od – do)
- zákaz určitých způsobů lovení
- stanovení kvót
- faktická péče (přikrmování apod.)

ZVÍŘATA V PÉČI ČLOVĚKA

Zvířata - toulavá
- opuštěná

Zvířata - nebezpečná
- ostatní

Zvíře není věc ve smyslu Občanského zákoníku (§ 494)!

Ochrana zvířat - veterinární podmínky
- podmínky péče (chovu)
- podmínky zacházení (týrání)

PŘIVLASTNĚNÍ A NÁLEZ ZVÍŘETE

NOZ (§ 1046 a násl.)

- Divoké zvíře
- Zajaté zvíře
- Zkrocené zvíře
- Domácí zvíře opuštěné zvíře
- Označení zvířete takovým způsobem, že lze vlastníka zjistit
- Zkrocené divoké zvíře si smí přivlastnit vlastník pozemku, na veřejném statku kdokoliv

ZVÍŘATA V PÉČI ČLOVĚKA

hospodářská
oblíbená
žijící v ZOO
žijící v útulcích
užívaná v cirkusech
užívaná k pokusům
přepřava zvířat

HOSPODÁŘSKÁ ZVÍŘATA

- Chov:
- skotu
  - prasat
  - ovcí
  - koz
  - koní
  - drůbeže
  - běžců
  - jelenovitých
  - kožešinových zvířat

PET ANIMALS

POKUSNÁ ZVÍŘATA

CIRKUSOVÁ ZVÍŘATA

VZTAHY ODPOVĚDNOSTI

- Odpovědnost občanskoprávní
- Odpovědnost správně právní
- Odpovědnost trestně právní
- Ekologická újma

TRESTNÉ ČINY

TZ č. 40/2009 Sb., hlava VIII

- Ohrožení a poškození ŽP (§ 293-294)
- Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami (§§ 299-300)
- Poškození chráněných částí přírody (§ 301)
- Týrání zvířat (§ 302)
- Chov zvířat v nevhodných
- podmínkách (§ 302a)
- Zanedbání péče (§ 303)

TRESTNÉ ČINY

- Pytláctví (§ 304)
- Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat (§ 305)
- Šíření nakažlivé nemoci zvířat (§ 306)

TZ č. 40/2009 Sb.

ZÁVAZKY Z DELIKTŮ

- **Škoda způsobená zvířetem**

NOZ § 2933:

Způsobí-li škodu zvíře, nahradí ji jeho vlastník, ať již bylo pod jeho dohledem nebo pod dohledem osoby, které vlastník zvíře svěřil, anebo se zatoulalo nebo uprchlo.

Osoba, které zvíře bylo svěřeno nebo která zvíře chová nebo jinak používá, nahradí škodu způsobenou zvířetem společně a nerozdílně s vlastníkem

- liberační důvody, slouží-li zvíře k výkonu povolání či k obživě

EU Biodiversity Strategy: Ochrana - Obnova

- **Ochrana 30% of EU plochy půdy a moře**
  - založená na Natura 2000 a chráněných územích na národní úrovni
  - nejpřísnější ochrana minimálně 30% plochy ZCHÚ pokrývající území nejvyšších hodnot a významu pro biodiverzitu
- Integrace ekologických koridorů s cílem vytvoření koherentní soustavy pro mitigaci a adaptaci na klimatické změny

EU Biodiversity Strategy: Ochrana - Obnova

Plán obnovy do r. 2030 - závazky:

- do 2021- návrhy právně závazných cílů
- žádné zhoršení sídlišť zvláště chráněných druhů do r. 2030 :
  - příznivý status či pozitivní trend min. pro 30% druhů
  - organické zemědělství nepoškozující biodiverzitu
  - 50% snížení rizik a používání pesticidů a hnojiv
  - vysazení 3 miliard stromů a další.